

УДК 338.48

РЕГІОНАЛЬНІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Коржилов Л.І.

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Досліджено теоретичні засади державних цільових програм підтримки розвитку туризму. Узагальнено алгоритм реалізації державних цільових програм розвитку туризму. Проаналізовано регіональні особливості розвитку туризму спираючись на існуючі цільові програми. Визначені основні напрями фінансування, їх складові та проаналізовано їх запланований обсяг. Обґрунтовано переорієнтація фінансування цільових програм на інші заходи.

Ключові слова: регіональні програми, розвиток туризму, напрям фінансування, державна підтримка, туристична інфраструктура.

Постановка проблеми. Сучасні економічні та реалії потребують прийняття своєчасних та оптимальних рішень як на державному так і на регіональному рівнях. Проблема державної підтримки розвитку туризму є тому прикладом. Ефективна взаємодія та кооперація між державною та місцевою владою є найважливішим пріоритетом в питанні розвитку туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема державних цільових програм розвитку туризму знайшла вивчення у наукових працях Гулич О.О., Гуслякової О.Ю., Кравців В.С., Крачило М.П.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні вітчизняні наукові дослідження в галузі туризму приділяють значну увагу аналізу світового досвіду розвитку туризму, особливостям статистичного обліку основних туристичних показників. Реалії сьогодення вимагають вирішення конкретних питань на конкретних територіях згідно національних стратегій та можливостей. Характер підтримки державною туристичної галузі не зможе забезпечити реалізації продекларованих цілей.

Питання реалізації регіональних програм розвитку туризму розглядаються державною, як територіальні проблеми, які повинні вирішувати місцеві органи влади. Даній проблематиці приділено недостатню уваги, що вимагає посилення наукового інтересу

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз регіональних програм розвитку туризму, обсягів та основних напрямів їх фінансування для .

Виклад основного матеріалу.

Згідно до Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року основними з причин, які гальмують розвиток галузі туризму є [3]:

- відсутність скоординованих дій та системного підходу до розроблення та виконання державної, регіональних і місцевих програм розвитку туризму та курортів, зокрема сприятливих умов для розвитку внутрішнього та в'їзного туризму;
- недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури і обслуговування в окремих курортних закладах;
- недосконалість технічного регулювання та стандартизації, що призводить до відсутності належного інфраструктурного облаштування та інформаційного забезпечення туристичних об'єктів і маршрутів.

Ці проблеми формувалися роками і для докорінного їх вирішення необхідні ґрунтовні зміни, які будуть направлені на слідування інтересам держави, суспільства та приватного бізнесу туристичної галузі.

Вирішення актуальних проблем, на думку автора повинно здійснюватись на основі певного алгоритму, приведеного на рис. 1.

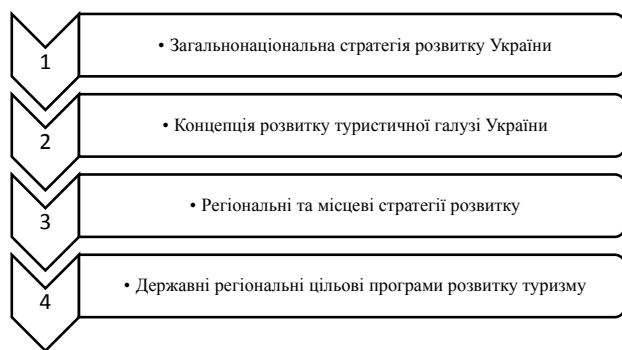

Рис. 1. Стратегічний алгоритм державних цільових програм

На перший погляд, простий вигляд алгоритму не може бути методичним забезпеченням для вирішення приведених проблем. Але конструювання економічної логіки по відношенню до галузі туризму, виділення реальних цілей, які перед нею ставляться на певний термін є основою даного алгоритму.

На кожній стадії розробки програми проводяться схожі за змістом дослідження, які відрізнятимуться глибиною опрацювання та ступенем конкретизації: формування цілей програми; визначення кількісних характеристик функціональних і об'єктних цілей, цільових нормативів і показників; проектування системи цілей і підсистеми забезпечення програми; розробка комплексу заходів програми за способами досягнення кількісних характеристик; аналіз необхідних витрат ресурсів; оцінювання ефективності програми; розробка системи управління програмою та об'єктами програмної реалізації; узгодження показників і заходів програми з іншими програмними документами [1, с. 12].

Важливо підкреслити, що приведені заплановані витрати здійснюються за рахунок обласних, місцевих та бюджетів або інших коштів. Безпосередньо державне фінансування для підтримки розвитку туризму в якомусь регіоні відсутня. Це значно спричинено значними фінансовими труднощами в державі. Але в більшості країн, де туризм є важливою частиною загальнодержавної стратегії розвитку суспільства, фінансування заходів щодо підтримки розвитку туризму здійснюється саме на регіональному рівні, тобто за рахунок місцевих бюджетів. Це пов'язано з:

- Різноманіттям характеру туризму та його видів.

Регіональні цільові програми розвитку туризму в Україні

Регіон	Період реалізації програми	Запланований обсяг фінансування (млн. грн.)	Напрями фінансування			
			Формування рекламно-інформаційного забезпечення (тис. грн)	Розвиток матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури	Підвищення кваліфікації спеціалістів галузі	Залучення інвестицій в галузь
Одеський	2011-2015	8,268	4115	511	411	85
Полтавський	2011-2015	1,5	650	-	-	-
Сумський	2011-2015	3,760	1735	220	-	50
Тернопільський	2013-2015	3,172	2000	128	-	79
Запорізький	2011-2015	3,437	665	173	-	-
Хмельницький	2013-2015	0,440	404	34	-	-
Херсонський	2011-2015	4703	2, 666	452	210	783
Харківський	2014-2018	1,775	750	400	-	-
Чернівецький	2013-2015	2,700	900	75	-	240
Київ*	2012-2015	23,478	16,944	2,820	420	-
Чернігівський	2013-2020	10,842	7,136	866	232,5	164

Джерело: Розроблено автором на основі: [4-13]

- Географічно-кліматичними особливостями.
 - Фінансовою спроможністю населення регіону.
 - Історико-культурною спадщиною.
 - Спеціальною туристичною та загальною інфраструктурою.

Розберемо, що розуміється під кожним напрямом фінансування і які його основні статі витрат серед приведених регіонів:

1. Формування рекламно-інформаційного забезпечення

Даний напрям ставить своєю головною метою інформування як внутрішнього так і зовнішнього споживача регіонального туристичного продукту. До основних заходів які забезпечують даний напрям відносяться:

- Створення інформаційних туристичних центрів;
- Підтримка та поповнення туристичного WEB – порталу;
- Організація регіональних виставок, конференцій, фестивалів, семінарів та інших заходів;
- Замовлення та придбання поліграфічної та відео-рекламно-презентаційної продукції та сувенірів;
- Популяризація туристичного бренду через загальнодержавні та місцеві ЗМІ;
- Встановлення інформаційних щитів щодо розташування туристичних об'єктів

Аналізуючи приведені дані обсягів фінансування цільових програм, можна заключити, що основні кошти виділяються на формування рекламно-інформаційного забезпечення регіонального туристичного продукту, близько 53% у середньому за приведеними регіонами (див. рис. 2).

2. Розвиток матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури

Проблема розвитку туристичної інфраструктури набуває великої актуальності і потребує якомога скорішого вирішення. Цей напрям фінансування передбачає:

- Розвиток інфраструктури на природно-заповідних територіях;
- Облаштування місць для стоянок і короткочасних зупинок туристично-екскурсійних автобусів, автотуристів;
- Створення додаткових об'єктів туристичних відвідувань, розширення переліку територій перспективних для запровадження нових туристичних маршрутів;

- Збереження та реконструкція пам'яток архітектури.

3. Підвищення кваліфікації спеціалістів галузі

Кваліфікація спеціалістів є суттєвим аспектом успішності будь-якого туристичного регіону. Саме спеціалісти формують рівень обслуговування споживачів та загальне враження від туристичного продукту.

Серед основних заходів, які впроваджуються по регіонах України відповідного до цього напрямку фінансування є:

- організація засідань, семінарів, круглих столів з питань розвитку туризму та курортно-рекреаційного комплексу в області та за її межами
- сприяння підготовці та підвищенню кваліфікації спеціалістів відділів та управлінь культури і туризму райдержадміністрацій і міських рад, фахівців туристичного супроводу, інших працівників туристичної сфери
- проведення постійно діючих курсів для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців туристичного супроводу, інструкторів.

4. Залучення інвестицій

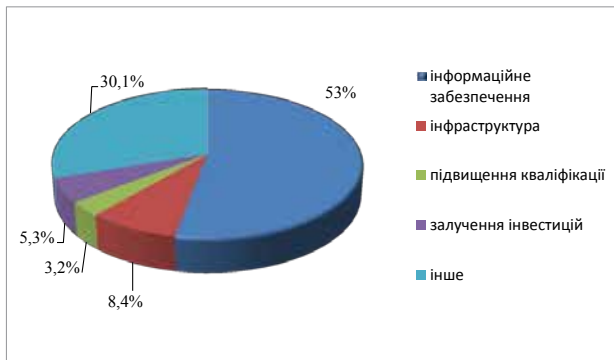
Залучення інвестиційних коштів в регіонах, переважно реалізуються наступним чином:

- Вивчення інвестиційно привабливих об'єктів та надання консультативно-методичної допомоги в реалізації пріоритетних проектів за участю вітчизняного та іноземного капіталу;
- Розроблення інноваційних та інвестиційних проектів у туристичній галузі, участь у щорічних форумах інвестиційних туристичних проектів;
- Створення та видання туристично-інвестиційного довідника регіону;

Оскільки для реалізації найбільш важливих (за певними критеріями) програмних проектів доцільно передбачити встановлення сприятливішого економічного режиму діяльності для їх виконавців, абсолютні розміри податкових надходжень до місцевих бюджетів на період дії цього режиму будуть дещо меншими, ніж при загальних умовах оподаткування. Така ситуація пояснюється дією реальних стимулів до розширеного відтворення та нового будівництва об'єктів туристично-рекреаційної сфери, в результаті чого зменшується база оподаткування за рахунок капіталовкладень в інфраструктурне облаштування, інформаційне забезпечення, будівництво та модернізацію цих підприємств тощо (тобто визначених у спеціальних умовах пріоритетних напрямів).

мах фінансування). У подальшому з відновленням загальних умов діяльності сукупні податкові надходження зростають. [2, с. 153].

Визначимо середні значення фінансування приведених напрямів за усіма регіонами де реалізуються дані програми:

Рис. 2. Середні показники (%) запланованого фінансування по регіонам

Джерело: Розроблено автором за даними [4-13]

Зміст сучасних регіональних програм розвитку туризму полягає в акценті на фінансування інформаційного забезпечення регіонального туристичного продукту. Алей цей шлях не може призвести до розвитку об'єктів галузі, оскільки не створюються умови для їх повноцінного та гармонійного функціонування в національній економічній системі. Велика кількість територій та об'єктів туристичної та загальної інфраструктури потребують значних фінансових інвестицій. Тому, в умовах економії державних коштів та фінансової кризи доцільним стане вузькоспеціалізований характер підтримки розвитку туризму, який буде властивий кожній окремій групі регіонів.

Список літератури:

1. Гулич О. Науково-методичні підходи та алгоритм розробки регіональних програм розвитку рекреаційної сфери / О. Гулич // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Ринкова трансформація України: проблеми та перспективи (Збірник наукових праць) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Л., 2004. – Вип. 1 (XLV). – 623 с.
2. Гуслякова О.Ю. Разработка региональных целевых программ развития туристической индустрии Научно-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: Державне управління. – 2012. – № 2. – С. 155-158.
3. Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80>.
4. Обласна програма розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму в Запорізькій області на 2011-2015 рр. – Режим доступу: http://www.rada.zp.ua/sessia_out.php?188.
5. Обласна програма розвитку туристично-рекреаційної галузі Одеської області на 2011-2015 р.р. – Режим доступу: http://oblrada.odessa.gov.ua/index.php?option=com_content&view.
6. Обласна програма розвитку туризму і курортів Полтавської області на 2011-2015 р.р. – Режим доступу: <http://poltava.tour.gov.ua/ua/publication/content/739.htm>.
7. Обласна програма розвитку туризму в Сумській області на 2011-2015 р.р. – Режим доступу: <http://sumytour.in.ua/index.php?id=28>.
8. Обласна програма розвитку туризму в Тернопільській області на 2013-2015 р.р. – Режим доступу: ternotour.com.ua/download/2014/programa-2013-2015.doc.
9. Обласна програма розвитку культури і туризму Харківської області на 2011-2015 р.р. – Режим доступу: spadschina.kh.ua/assets/files/Programa_rozvitku_kulturi_2014-2018.doc.
10. Програма розвитку туризму в Чернігівській області на 2012-2020 р.р. – Режим доступу: <http://oblradack.gov.ua>.
11. Програма розвитку туризму в Хмельницькій області на 2013-2015 р.р. – Режим доступу: <http://oblrada.km.ua>.
12. Програма розвитку туризму в Херсонській області на 2011-2015 р.р. – Режим доступу: <http://www.oblrada.ks.ua/index.php?id=13256>.
13. Програма розвитку туризму в Чернівецькій області на 2013-2015 р.р. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua/sites/default/files/doc/PDF/programa.pdf>.

Найголовнішим завданням на сучасному етапі у розвитку туристичної галузі в Україні є налагодження та створення необхідної інфраструктури. Це можливо тільки за рахунок залучення інвестиційних коштів, як державних, так і приватних. Приведемо бажаний середній розподіл фінансування регіональних цільових програм, за думкою автора.

Рис. 3. Бажаний середній розподіл фінансування регіональних цільових програм, за думкою автора.

Джерело: Розроблено автором

Висновки і пропозиції. На сьогоднішній день, ефективно використання фінансових, природних і людських ресурсів є найголовнішою частиною державного менеджменту в будь якій галузі, зокрема туристичній. Тому, фактор регіональних цільових програм здобуває велике значення в успішному створенні та реалізації національного туристичного продукту. Необхідним залишається логічний взаємозв'язок між стратегічними цілями на загальнонаціональному рівні та проблемами, які лежать у площині регіональних особливостей.

Коржилов Л.И.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнецца

РЕГИОНАЛЬНЫЕ ЦЕЛЕВЫЕ ПРОГРАММЫ В КОНТЕКСТЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Аннотация

Исследованы теоретические основы государственных целевых программ поддержки развития туризма. Обобщен алгоритм реализации государственных программ. Проанализированы региональные особенности развития туризма опираясь на существующие целевые программы. Определены основные направления финансирования, их составляющие и проанализированы их запланированный объем. Обоснована переориентация финансирования целевых программ на иные направления.

Ключевые слова: региональные программы, развитие туризма, направление финансирования, государственная поддержка, туристическая инфраструктура.

Korzhylov L.I.

Kharkiv National Economic University named after Semyon Kuznets

REGIONAL PROGRAMS IN THE CONTEXT OF STATE SUPPORT FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Summary

Regional characteristics of tourism development based on the existing programs have been researched. An algorithm of realization of state programs has been generalized. Main key areas of financing and their volume have been analyzed. Regional characteristics of tourism development based on existing programs have been analyzed as well. Reorientation of state tourism programs financing have been explained.

Keywords: regional programs, tourism development, funding, state support, tourism infrastructure.